

<p>2-БЕТ,</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ДУНЕ ОИЛА МУҚАДДАСЛИГИНИ ТАН ОЛЯПТИ <p>Ғарбий давлатларда 80 фоиз оила фарзандининг кўнгли ярим</p>	<p>4-БЕТ,</p> <ul style="list-style-type: none"> ● «АЙТИНГО МЎМИНАЛАРГА» ● ҚИРГИНГА <p>УЧРАГАН АВЛОДЛАР</p>	<p>6-БЕТ,</p> <ul style="list-style-type: none"> ● БАХТНИ ЭРГАШТИРГАН СИР <p>Ахир мен хотинингиздан чиройлиман-ку!</p>	<p>7-БЕТ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ПУЛ ВА ЯНА ПУЛ <p>ХАҚИДА</p> <p>Дастлабки пул қачон ва қай тарзда пайдо бўлган?</p>
---	--	---	--

СОНДА

ТАЙЕРГАРЛИК

Актёрни кўчада дўсти учратиб сўради:
 — Хотининг билан ажрашибсан деб эшитдим, шу гап ростми?
 — Ҳа, мени янги филмда суратга тушишга таклиф этишди. «Бевафо эр» ролини ўйнашим керак, шунга тайёргарлик кўрялман, — жавоб қайтарди актёр.

«ЖАСУР» АКТЁР

Кечқурун севгилиси билан шахар айлланиб, хиёбондан қайтишганда актёрга севгилиси эркеланиб деди:
 — Бу ерда безори болалар кўп бўлади дейишади. Аммо, сиз ёнимда бўлсангиз ҳеч нарсадан қўрқмайман.

МИТТИ ХАЖВЛАР

— Нега?
 — Чунки сиз доим киноларда қарагачи бўлиб чиқасиз-ку.
 — У кинода-да, жоним, — деди актёр ва атрофга олазарак қараб қўйди.

ЯНА УРУШИБ ҚОЛАМИЗ

Хотини билан урушиб қолган актёр тезроқ ярашиш ниётида гап қотди:
 — Юр хотин. Бугун мазза қилиб кино кўриб келамиз.
 — Қанақа кино. Сиз қатнашган бўлсангиз уйда ўтираверганим маъқул, барибир яна урушиб қоламиз.

НИМАГА КИНОДА УЙНАМАЙСИЗ

Бола онасидан сўради:
 — Ойи, ойи... Сиз нимага кинода ўйнамайсиз?
 — Мен актриса эдимкики, кинода роҳ ўйнасам.
 — Бўлмаса нега дадамдан ҳар гап пул олганингизда «актёрликда мени айлда қолдириб кетасан», дейдилар?..

ЯНГИ ФИЛМДАН ЛАВҲА

Болалик пайтларимизда телевизорда «Севишганлар», «Ҳаммаси ҳали олдинда» филмлари кўйилса ишимизни ташлаб, экранга кириб кетгудек бўлардик... Ўзимизча «албатта актёр бўламиз деган орзунини кўнглимизга ҳам тугиб қўярдик. Хуллас, бугунги гапимиз истеъдодли актёр Рустам Саъдуллаев ҳақида бормоқда. Рустам Саъдуллаевни танимаган, билмаган у ўйнаган киноларни мириқиб томоша қилмаган кино мухлиси бўлмаса керак. Актёр ёш бўлишига қарамай ўзбек киносиндаси ўзининг ўрни бор. «Омон бўлсак кўришамиз», «Интеграл», «Шижоат» Жангга фақат «қариялар» киради, «Сен менинг кўшигимсан», «Қарахтлик», «Гаровдаги киши», «Мен билан қол», «Кетма» ва яна ўнлаб филмларни санаб ўтишимиз мумкин.

Рустам Саъдуллаев билан учрашиш орзусида эдим, ва ниҳоят... Авваллари, «Рустам Саъдуллаев ўзбекчани билмас экан» деган гапларни эшитиб таажжубга тушардим, наҳотки ўзбек бўла туриб... Учрашувга кетаялману ҳаёлимда эса ўша гап, бунинг устига ўрисчани яхши билмайман. Хуллас... акси бўлиб чиқди. Соф, ўзбек тилида суҳбат қурдик.

Рустам Саъдуллаев билан суҳбатни 8-саҳифада ўқийсиз.

КЕЙИНГИ СОНЛАРДА:

ИКРОМ ИСКАНДАР:

САЛИМ АШУР:

БОЗОРДА ТОНГ ОТДИ

ЎГАЙЛИК

«Оила ва жамият» 28 (151)

Кўнгил ижодхонаси

СЕНИ УНУТМОҚЧИ ЭДИМ

Бугун кун бўйи сен ҳақингда ўйладим.

Нима учун? Ахир сени унутмоқчи эдим-ку? Наҳотки иродам шунчалар ожиз бўлса?! Сени унуттиш, ўйламаслик учун нима қилиш керак?

Ҳа, топдим! Сени доимо ёдга солгувчи суратларингни ва биринчи учрашувимиздан хотира сфатида совға қилган шеърый китобчангни йиртиб, сендан қутуладим.

Суратларинг... Мен уларни бирма-бир кўра бошладим. Мана дўстлар даврасида тушган суратинг. Дўстларингнинг чеҳрасидан кулгу аримайди. Биргина сен хомушсан. Биргина сенинг кўзларингда, лабларингда кулгу йўқ.

Кўзларингни адо бўлмас гам-алам, маъюслик ва ўйчанлик забт этган. Назаримда, бутун дардинг биргина шу кўзларингда мужас-

самлашгандек. Шу ҳасратли кўзларга боқиб, менинг ҳам кўзларим дардларга тўлади. Синовчан боқувчи нигоҳинг вужудимни ларзага солади.

Ҳамма суратларингда гамгин, ўйчансан. Биргина сўратингда хиёл кулимсирашга ҳаракат қилгансан-у, аммо бунга эришолмагансан. Кўзларинг маъюс кулади. Шу кулгунг ҳам мени куйдиради.

...Кўлимдаги шу жонсиз суратлар бармоқларимни куйдирмоқда. Упкам тўлиб томоғимга нимадир қадалгандек бўлди. Ҳўнграб йиғлаб юбормаслик учун лабларимни қаттиқ тишладим.

Аммо кўзларимдан оқаятган интиҳосиз ёшлар, нафақат юзимни балки бутун борлигимни куйдирмоқда эди. Танам олов ичида қолди.

Йўқ, йўқ, мен йирта олмайман сенинг кўзларингни! Мен шу дардли кўзларинг дар-

дин аритмоқ, гамларига ше-рик бўлмоқ учун бир умрга жон фидолик қилиш учун уни севмадим-ми?!.

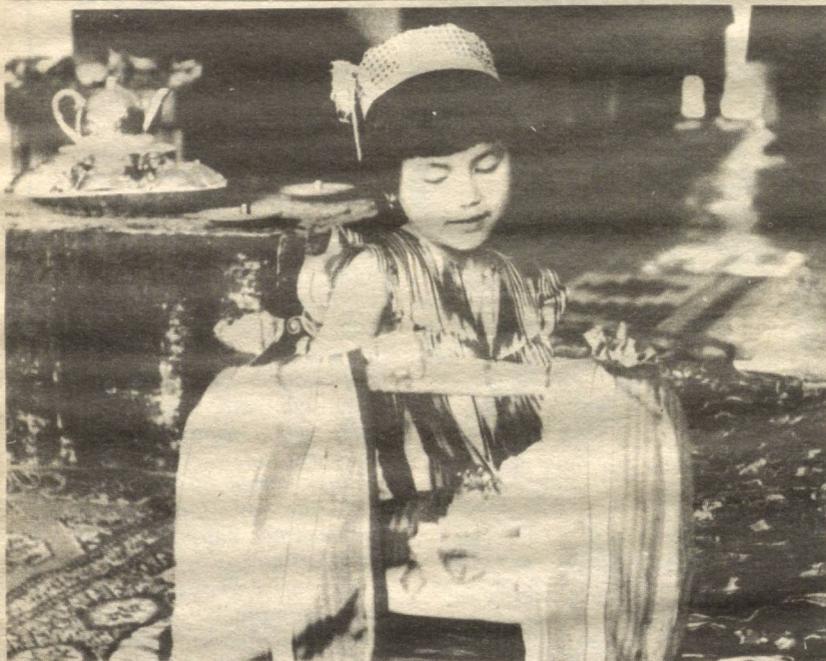
Совға қилган китобчангни варақладим. Назаримда, саҳифалар ичидан сенинг овозинг эшитилгандек бўлди:

— Сени бир кунмас, бир кун учратишимни билардим. Мен учун дунёдаги энг азиз кишиларимдан бири сенсан, менинг бегубор гулим...

Шу сўзларинг менга олам олам севинч бахш этган эди. Шундай бўлгач, ахир, қандай қилиб сенинг сўзларингни сўзлагувчи китобчангни йиртай. Китобча билан суратларингни бағримга босганча ҳўнграб йиғлаб юбордим...

Бугун кун бўйи йиғладим. Чунки сени унутмоқчи бўлдим.

Узмой АСҚАРОВА

ГУДАК МЕҲРИ

Г. АБДУРАҲИМОВ сурати

ДУНЁ ОИЛА МУҚАДДАСЛИГИНИ ТАН ОЛЯПТИ

ҒАРБДА

Дарҳақиқат, шундай. Бунга мисоллар бир талай. Энг аввало Бирлашган Миллатлар Ташкилоти томонидан мазкур йил «оила йили» деб эълон қилинишининг ўзи сарлавҳадаги фикримизга катта исбот. БМТ одатда Ғарбни, яъни тараққий қилган давлат ташвиши ҳақида кўпроқ қайғуради. Хўш, орзу қилаётган Ғарбда не аҳвол? Улар нимадан ташвишда?

Чет эл матбуотининг хабарига кўра Ғарбий давлатларда 80 фоиз оила фарзандининг кўнгли ярим. Яъни бу оилаларда ё ота йўқ, ёки она. Улар ўлган эмас. Ўз хоҳишлари билан ажралишган ва табиийки

алоҳида-алоҳида яшайдилар. Болалар гоҳ она ёки ота меҳридан бебахра ўсаптилар. Ғарб Демократиясининг оилага таъсири бугун ана шундай натижалар берапти. Бирон кишидан фарзанд туғиб олиб, «мен оналик вазифамдан шу зайдла ўтамоқчиман» деган ақида уларда одатий тусга кириб қолган. Ғарб олимларининг ташвишга тушиш сабабларининг асосийси, уларда туғилишга нисбатан ўлимнинг кўпайиши, аниқроғи, туғилишнинг камайиб кетганидир.

ШАРҚДА

Шарқда эса аҳоли кун

сайин кўпайиб бормоқда. 21-24 мартда Ҳиндистонда

ЮНИСЕФ томонидан ташкил этилган конференция бўлиб ўтди. Унда ҳам асосий эътибор бола ва оилага қаратилди. Кўлимизда бу конференциянинг бир тахлам ҳужжатлари. Унда учинчи дунёдаги болалар ҳаёти оила меъёрининг бузилганлигидан, деган хулосага келинган. Умуман олганда хулосалар жуда ҳам тўғри. Учинчи дунё давлатларининг «БМТ аҳолимиз кўпайиб кетганидан ташвишга тушяпти» дея эътироз билдиришлари асоссиз. Ахир, туғилган болаларнинг аксарияти қашшоқликка юз тутаяпти. Қашшоқлик эса болани ўқиб, илм олиб, давлат раънақига

Этти кун

ТУЯ ҲАММОМНИ ОРЗУ ҚИЛДИ

Маманганда ўтказилган кимошди савдосида шаҳардаги йирик иншоот — меҳмонхона бир неча миллиард сўм-купонга «бор-барака» бўлганди. Бироқ, харидорнинг миси чиқиб қолди. Маълум бўлишча, бу жаноб белгиланган нархнинг ўндан бирини ҳам тўлашга қодир эмас экан.

Шунингдек, қуриб битказилмаган китоблар уйига «эга» чиққан акахоннинг ҳам беҳуда чиранганидан бели чиқди. Иккала даввогарнинг ҳам давволарига «беш» кетгандик. Афсуски, суралари қуруқ экан.

АНА ХОЛОС...

Ярим тунда Каттақўрғон шаҳрида ғаройиб ҳол содир бўлди. Ишдан кеч қайтаётган бир жанобнинг рўпарасидан аёл киши чиқиб қолди, денг. Рўмол ўраган, кўйлак-позим кийган. Янаям қизғини, овози эркакча, «дўриллаб» чиқаркан-эй... «Пулдан чўзинг, ака!»

Шукри, «ака»си довдираб қолмади. «Пул топишининг шундан бошқа йўриги қуриганмиди» деб, аёлча кийинган йигитни бўралатиб сўкиб берди. Йигит урра қочиб қолди.

БУГУНГИ «АЛПОМИШ»ЛАРНИНГ ТИРИКЧИЛИГИ

Музработ туманидаги техникумлардан бирида ўқийдиган Фурқатбой исмлик йигитча эса, куппа-қундуз 165 минг сўм-купонидан ажраб қолди. Иккита туядай бақувват йигит уни па-нага судраб, талаб кетди.

Худо игнадек ҳам инсофни раво кўрмаган бу «алпқомат» бандаларида игнанинг кўзидайгина гурур ҳам йўқ экан.

ҲАХ ДУНЁ...

Самарқанд шаҳрида 1909 йилда туғилган бир кампир кўшниси, 78 ёшли Евгения Н.нинг бошига таёқ билан боллаб тушуриб қолди. Жабрланувчи шифохонада вафот этди.

Қизиқ «орқалаб кетса» бўладиган бирон нарса бўлсаки, талашса... Тўридан гўри яқин бу кампирларни нима жин урди экан!

ҚОНУНДАН ТАШҚАРИ ҲОЛАТ

«Янгийўл-Тошкент» электричка пойизида чиптасини йўқотиб қўйган йўловчи жарима тўлашга мажбур бўлди. Бироқ, бироздан сўнг чиптани юклари орасидан топиб олдию, праводникдан жаримани қайтариб беришни сўради. Праводник сендан жарима олганим йўқ, деб туриб олди [безбетликини қаранг!]. Унинг айтишча, мабодо олгандаям, жарима ҳеч қачон қайтарилмасмиш. Бундай ҳолат умуман қонунда йўқ эмаш.

Нимаям дердик. Оғзи қийшиқ бўлсаям, пойизда праводник сўйласин...

ЎЗ МУХБИРЛАРИМИЗ ХАБАРЛАРИ АСОСИДА ТАЙЁРЛАНДИ

ҳисса қўшишга эмас, меҳнат қилиб бир-икки бойларнинг хазинасини тўлдиришга хизмат қилади. Чунки, азалдан болалар меҳнати арзон ҳисобланади-да.

Қизиқ қарама-қаршилик: Ғарбда бола ё отадан маҳрум ё онадан Шарқда эса бола ишлайди. Аммо унинг иккаласиям қашшоқ. Бири маънавий (Ғарб), иккинчиси моддий (Шарқ). Айниқса маънавий қашшоқликдан худонинг ўзи асрагин.

БИЗДА

Алоҳида давлат сифатида юқори ривожланган мамлакатлар қаторига қўшилиш учун ҳаракат қиялпамиз.

Шу босис ҳуқуқат Ғарбу Шарқнинг аҳолига хулоса-

ларидан келиб чиқиб, оила ва болалар борасида зарур қонун ва тартиблар ишлаб чиқса, келажақ авлоднинг маънавий ҳамда моддий жиҳатдан етук бўлиб ўсишида мустаҳкам пойдевор қўйган бўлади.

Моддий бойлик атроф-муҳитнинг, аниқроғи юртнинг тоза-озодлиги, одамларнинг тўқлиги; тепасида томи борлигию, усти бутлиги, давлатнинг қудратлиги бўлса, маънавий бойлик инсонларнинг имон-эътиқодлиги, маърифатлиги, яшашда ва давлатни бошқаришда тadbирлидир.

Маънан ҳамда моддий тўқ инсонларгина дунё ҳавас қилса арзигулик жамият кура олади.

Нилуфар НАМОЗОВА

«АЙТИНГО МҮМИНАЛАРГА»

Бисмиллаҳир раҳмонир раҳим. Аллоҳнинг инояти билан яна ўлкамизга ёз фасли марҳамат қилди. Қишининг қаҳратонида, баҳорнинг ёмғирли кунларида танангизни бошдан оёқ либослар билан бекитиб юрдигиз.

Мана у кунлар ортди. Сиз энди бисотингиздаги жамики чиройли ва юпқа кийимларингизни киясиз. Узингиздаги бор маҳоратни ишга солиб соч турмаклайсиз. Юзлар, қошлар, лаблар ва тирноқлар бўялади. Совуқ ва ёмғирли кунда мажбуран беркитилган аъзолар борлиги энди кишиларга кўз-кўз қилинади...

Аmmo, яратган эгамиз Ҳақ Таоло биз аёлларни зийнатли қилиб ва бу зийнатларингизни ўз маҳра-ларимиздан ўзгага кўрсатмаслигимизни буюрди. «Нур» сурасида бундай марҳамат қилади. «Мўминналарга ҳам айтинг кўзаларини [номаҳрам эрикларга тикишдан] тўссинлар ва авратларини [ҳаромдан] сақласинлар. Ҳамда кўриниб тургандан бошқа зеб-зийнатларини кўрсатмасинлар ва кўракларини рўмоллари билан тўссинлар» Аслида покиза бўлсангиз ҳам кийинишингиз ва бўянишингиздан худди танно аёл мисоли юрманг.

Аёллар покиза ва ҳаёли бўлсалар улардан пок фарзандлар дунёга келади ва жамият яхшиланади. Ҳар нарса кўриш орқали содир бўлади. Бўяниб, безаниб ўзини кўз-кўз қилиб юриш, ўзгаларнинг оиласида фитнес кўзғатмоғи мумкин. Ўзгаларда йўқ кийимларни кийиш, ўзгаларнинг уйда тўполон бўлишига сабаб ҳам бўлади. Ҳар бир аёл ўз уйида ҳар қанча кийинса, ўз эри учун безанса бунинг ҳеч қандай зиёни йўқ. Ҳар бир аёл Ислоҳ динидан деса Раббимиз чақирғига жавоб берсин. Зеро, «Нур» сурасида «Айтинго мўминналарга» деб мурожаат этди. Ҳамма аёлларга айтинг демади, «Мўминналарга» деди, яъни охиратдан умиди бор, унда ҳисоб бераман, деган аёлларга айтинг, зийнатларини кўрсатмасинлар, деди... Бу ибратли ҳикмат эмасми!

Севара ЭРГАШ қизи

ҚИРҒИНГА УЧРАГАН АВЛОДЛАР

Саййид, шариф, ҳўжа (ёки хожа), миён истилоҳлари мусулмон мамлакатларидаги халқлар орасида кўп истифода этилади. Асли арабча (масалан, саййид ва шариф) ва форсча (масалан, хожа ёки ҳўжа ва миён) бўлган мазкур сўзлар дўғавий мазмуни жиҳатидан жаноб, етакчи, ҳўкмон, ҳўжайин, соҳиб, ўрта маъноларини аниқлаб, жоҳилия даврида кенг қўлланилган. Кейинчалик айни сўзлар Муҳаммад саллоҳу алайҳи даврида ва худлофои рошидийлар (яъни тўғри йўл кўрсатувчи халифалар) ёки чоҳорёрлар номи билан боғлиқ тарзда алоҳида истилоҳий мазмун касб этиб ўша зоти муборақлардан тарқаган авлодлар деган маънода ишлатила бошлаган.

Саййидлар ва шарифлар Муҳаммад саллоҳу алайҳи вассаломнинг фарзандлари ҳисобланиб, улар Ҳазрат Али билан Пайғамбаримиз қизлари Биби Фотиманинг фарзандлари ҳисобланади. Саййидлар ва шарифлар Муҳаммад саллоҳу алайҳи вассаломнинг фарзандлари ҳисобланиб, улар Ҳазрат Али билан Пайғамбаримиз қизлари Биби Фотиманинг фарзандлари ҳисобланади. Саййидлар ва шарифлар Муҳаммад саллоҳу алайҳи вассаломнинг фарзандлари ҳисобланиб, улар Ҳазрат Али билан Пайғамбаримиз қизлари Биби Фотиманинг фарзандлари ҳисобланади.

ларга кўра эса имом Ҳасандан тарқаган авлодлар шариф деб, имом Ҳусайдан тарқаган авлодлар саййид деб аталади. Саййиду шарифлар аввалига яшил шўбали, яъни нишонли солла, кейинчалик сидирга яшил сalla ўраб юришган.

Хожа ёки ҳўжалар эса чоҳорёрлар — Ҳазрати Абу Бакр Сиддиқ, Ҳазрати Умар ибн Ҳаттоб, Ҳазрати Усмон ибн Аффон, Ҳазрати Али ибн Абу Толиблардан (Пайғамбаримиз қизлари Биби Фотимадан бошқа хотинларидан) тарқаган авлодлар ҳисобланади.

Миёнларнинг келиб чиқиши эса тарихий манбаларнинг шаходат беришича, ота томонидан Ҳазрати Умар ибн Ҳаттобга, она томонидан пайғамбаримиз қизлари Биби Фотимага бориб тақалади.

Турган гапки, бошқа мусулмон мамлакатларида бўлганидек, Марказий Осиёда ҳам машғум Октябрь тўғридаги қадар миғ айлик тарихча эа бўлган бу авлодларнинг иймон ва маърифат

жиҳатдан жамиятда тутган ижтимоий мавқеи ва обрў-эътибори баланд бўлган, албатта. Даҳрийликни байроқ қилиб кўтарган. Қизил империя бор кучини динга ва руҳонийларга, шу жумладан Пайғамбар ва чоҳорёрлар авлодларига қарши қаратиб, уларнинг барчасини жал

Ҳаётдан сиқиб чиқариб, илож бўлса батамом йўқ қилиб ташлаш сиёсатини юритди. Оқибатда мазкур авлодларнинг ўз иймон-эътиқодидан қайтмаган қанчадан-қанча вакиллари тўғридан-тўғри қириб ташланди, алақанчалари эса узлуксиз таъқиблар ва таҳқирлардан безганидан ўз ҳақиқий насл-насабини эл-юртдан пинҳон тутиб яшашига мажбур бўлишди.

Имонга қайтиш шарофати туфайлигина дину диёнат ҳам эркинликка чиқиб, мазкур авлодлардан омон қолган кишилар ўзларининг унут бўлган шажараларининг узлиб кетган ҳалқаларини тиклашга кириша бошлашди. Бу эзгу ишда уларга Оллоҳнинг ўзи маъадкор бўлган! Омин!

Миён Содиқ РАББОНИЙ

«ТАЗКИРАТУЛ АВЛИЁ» КИТОБИДАН ҲИКОЯТЛАР

Шайх Абуҳомид Муҳаммад ибни Абубакр Иброҳим Фаридууддин Аттот Нишопурийнинг «Тазкиратул авлиё» асари Шарқ маданияти ва тарихида ўз мавқеи билан ажралиб турган улуг ва хосиятли китоблардан биридир. Ҳусусан, унинг тасаввуф ва аҳли машоийх ҳақида ҳикоя қилувчи бошқа тазкираларга таъсири жуда кучли бўлган. Жумладан, Бу таъсири мавлоно Абдураҳмон Жолийнинг «Нафаҳотал унс», ҳазрат Мир Алишер Навоийнинг «Насоиймул муҳаббат» китобларида кўриш мумкин.

Фаридууддин Аттот қолдирган мерос жуда бой. Унинг асарларининг сони, ўзи гувоҳлик беришича, қирқ китобдир. Бу қирқ китоб 202060 байдан иборат бўлган. Бу асарлар ичида энг машҳурлари: «Мазҳарул ажойиб», «Асроринома», «Вуслатнома», «Илоҳийнома», «Мусибатнома», «Булбулнома», «Тазкиратул авлиё», «Меъроҷнома», «Мухторнома», «Жавоҳирнома», «Шарҳул қалб», «Хусравнома», «Мантқиқ ут-Тайр».

Биз машҳур «Тазкиратул авлиё» асарида саралаб олинган ҳикоятлар билан сизни таништиришни ниёт этдик.

БОЯЗИД БАСТОМИЙ

Боязид Бастомий Бастомни тарқатиб, уч йил мобайнида Шом ва Шомот ўлкаларини кезди ва кўп риёзият чекди ва оч-наҳор яшади ва юз ўн уч пир хизматида бўлди ва уларнинг барчасидан кўп фойда кўрди. Уша пирларнинг бири Содиқ эди.

Уша пирнинг олдида ўтирган эди, пир айтди: «Боязид, ул китобни тоқдан олгин». Боязид айтдики: «Қайси тоқдан?»

Пир айтди: «Неча марта қошимга келдинг, тоқни кўрмадингми?» Боязид айтди: «Йўқ, кўрмадим. Ҳузурингда эгик бошимни кўтаришга журъат қилолмасам, қандай кўрай? Мен бу ерга томоша учун келмаганман».

Содиқ айтди: «Агар шундай бўлса, Бастомга қайт, хизматини ўтаб бўлдинг, камолга единг».

Мақкадан қайтаётган Боязид Ҳамдонга етди. Бозордан муасфар (заъфарон) уруғини сотиб олди. Йўлга чиқадан олдин уларни хирқасига ўради.

Бастомга етиб келгач, эсига тушиб, хирқасини ечди. Ечди-ю уруғ доналари ичида ўрмалаб юрган чумолига кўзи тушди. Айтди: «Уни ўз қариндошлари масканидан жудо қилдимми?» Уша заҳот чумолини олиб, йўлга отланди ва Ҳамдонга етиб, чумоли уясини топди.

Бир киши йўлда кетаётган Боязидни тўхтади, сўради: «Йўл бўлсин!» Боязид айтди: «Ҳажга кетяпман». Киши айтди: «Ниманг бор?» Боязид айтди: «Икки юз дирҳамим бор».

Киши айтди: «Сен уларни менга бер, мен серфарзанд бир бенаор кишиман ва етти бор атрофимни айлангин. Сенинг ҳажинг шу бўлғай».

Бир киши шайх Боязидга айтди: «Бир лаҳза дилингни софлаб, сўзимга қулоқ сол!»

Шайх айтди: «Уттиз йилдирки, Ҳамдон дилимни софлашни тилайман ва ханузгача бунга етолмадим уни се-

нинг бир лаҳзалик сўзинг учун қандай топаёй!»

ҲАСАН БАСРИЙ

Малик Динор айтди: «Мен Ҳасандан сўрадим: «Бу дунёдаги азоб нима?» Айтдики: «Дилингни ўлимидир». Айтдики: «Дилингни ўлими нимадир?» Айтдики: «Бу дунёга муҳаббат қўймоқдир».

Ҳафтада бир марта у ваъз айтарди ва ҳар гал минбарга чиқаркан, агар

Робиани (машҳур сўфий аёл) кўрмаса мажлисни тарқатиб қайтарди. Ундан сўрадилар: «Эй ҳожи, шундай улуг эрлар, ҳожилар тўплансалару бир чоҳирга уранган кампир келмаса, нима бўлибди?»

Ҳасан айтди: «Мен филга олиб келган шарбатимни чумолиларга беролмайман».

[ДАВОМИ БОР]

Форсийдан Хуршид ДАВРОН таржимаси

Ҳ. СОЛИҲОВ сурати

...ОЛДИНИ ОЛГАН МАЪҚУЛ

Сил касаллиги хавфли, юқумли касалликлар туркумига кириб, ўзининг «маккорлиги» яъни турли-туман бошқа хасталиклар кўринишида ўтиши мумкинлиги билан ажралиб туради.

Кўпинча сил хасталиги «грипп, зотилжам, бронхит» каби касалликлар ниқобида кечиб ўз вақтида беморга тўғри ташхис қўйиб, тўлақонли даволашни мушкуллаштиради.

Силнинг ўзига хос хусусияти шуки, ўз вақтида аниқланмаса жараён чуқурлашиб, жароҳатланган аъзо тўқимасида парчаланishi рўй бериши ва оқибатда яра (ковак) ҳосил бўлишидир.

Шу сабабли хасталикнинг эндигона бошланган, ҳали «газак олиб улгурмаган» даврида аниқлаш ўта муҳимдир. Масаланинг яна бошқа асосий тарафи: силдан бутунлай соғайиб кетиш — уни барвақт аниқлаш масаласига чамбарчас боғлиқдир. Сил касаллигининг бошланғич, асоратланмаган кўринишларига учраган беморларни қисқа муддат ичида тўғри даволаш, парварши тасирида бутунлай силдан соғайтириб юбориш мумкинлиги ҳаммага маълум.

Аҳоли орасида силни барвақт аниқлаш усуллари асосан икки йўналишда олиб борилади.

Аҳолини диспансеризация мақсадида сил ва ўпканинг бошқа хасталикларичи, ўсма касаллигини барвақт аниқлаш мақсадида флюорография кўригидан бир йилда бир марта ўтказиш. Вожа етган соғлом ҳар бир киши бир йилда бир марта флюорографиядан ўтиши шарт.

Баъзида «рентген нури ўта зарарли, мен соппа-соғман, ҳеч бир жойим оғримайди, флюорографиядан ўтмайман» деган гапларни эшитиб қоламиз.

Биринчидан, флюорография рентген текширув усуллари ичида инсон учун энг зарарсиз, беҳатар туридир. Ҳозирги замон тиббиёт техникасининг равнақи флюорография аппаратларини янада такомиллаштириб, деярли нурланмаслик кафолатини беради.

Иккинчидан, яна алоҳида таъкидлаб ўтишни истардимки, ҳар қандай хасталик каби ўпка касалликларини олдини олган маъқул.

Фтизиатрия (сил хасталикларини ўрганувчи фан) соҳасидаги бир неча йиллик тажриба сон-саноксиз беморлар билан бўлган мулоқот шуни кўрсатадики, силнинг бошланғич давлари кўпинча ҳеч қандай белгиларсиз кечади. Одам ўзини соғлом ҳис қилади, лекин организмда хасталик мавжуд. Вақт ўтиши билан у кучаяди, чуқурлашади.

Касаллик белгилари аниқ пайдо бўлганда, кўпинча дард зўрайган бўлади, даволаш узоқ муддат, сабр-тоқат, кунт талаб қилади. Баъзида жарроҳликка мурожаат қилишга тўғри келади. Шу сабабли аҳолимиз диспансеризация вақтида флюорография текширув усулига онгли равишда муносабатда бўлиш зарур.

Айниқса — нафақахўрлар, уй бекалари, уйда ўтириб қолган шахслар, ногиронларни эсдан чиқармаслик, флюорография машиналарини маҳаллаларга юбориш, аҳолига тушунтириш ҳар бир тиббиёт ходимининг бурчидир.

Болалар ва ўсмирлар орасида тери ичига юбориладиган махсус модда — туберкулин билан қуйиладиган МАНТУ синамасининг натижаларига қараб сил хасталиги барвақт аниқланади.

Боғчаларда, мактабларда куз ва баҳор ойларида биланга қуйиладиган бу синама натижаси шил (бўртмача) ҳосил бўлиши билан хусусиятланади.

Агарда бола организмга сил инфекцияси юкмаган бўлса натижа манфий бўлади.

Бундай болани агар ёши мос бўлса (ҳар 5—6 ойда 1 марта) БЦЖ вакцинаси билан қайта силга қарши эмланади.

Агарда бола билагидаги бўртмача бола ҳаётида 1-нчи марта ҳо-

сил бўлса ёки унинг диаметри 17 мм дан катта бўлса ва баъзида шил билан бирга пуфакча-яра ҳосил бўлса бу болани сил хасталигини аниқлаш мақсадида чуқуроқ текшириш зарур.

Бу вазифа билан жойлардаги силга қарши курашувчи диспансерлар шуғулланадилар. Манту синамаси тўғрисида тўхталиб ўтишнинг сабаби, баъзида ота-оналар «ҳеч нарса қилмайди, қўлингни совуқ сувга урган бўлсанг керак, ўтиб кетади, докторлар гапирверади» деб ўз фарзандлари соғлиғига, унинг келажакига нисбатан совуққонлик қилишади.

Илмий ва амалий кузатувлар, маълумотлар Манту синамаси ўта мушбат бўлган болаларда кўпинча сил хасталигининг фаол кўринишлари мавжудлиги, ва яна бола оиласидаги катталардан кимдир хаста бўлишини кўрсатади.

Икки йўналишнинг мақсади бир, — дардни ўз вақтида аниқлаш, хасталикни илдиш олиб улгурмаган даврида энгиш, одамларни сил каби «маккор» хасталик чангалидан қўтқаришдир.

Ўзбекистон Соғлиқни Сақлаш Вазирлиги Қошғиди Ш. А. Алимов номлидаги фтизиатрия ва пульмонология илмгоҳи шифохонаси бош шифоқори, тиббиёт фанлари доктори

Абдувоҳид СОДИҚОВ

Дераза

ЭРКАК ҚАТТИҚ ҲАЯЖОНЛАНДИ

Тулалик Ч. аёлларни ҳечам аямайди. Унинг мулоим жазмани бундаги беҳабар эди. Ҳақиқий ўртоқлик руҳидаги кечки овқат дастурхони атрофида аёл Ч.нинг тиззаларига ёпишди. Ҳўжайинининг жони жунбушга келди. Аёл бирдан орқага отилиб кетди ва тўғридан-тўғри миришбахонага жўнади. Дўхтирлар беайб жазман аёлга пластик ёрдам кўрсатишмоқчи. Чунки Ч. ўз севгилсининг бурнини тишлаб узиб олган эди.

ТОРТ ИЧИДА ТОПИЛМА

Қозонда яшовчи В. Вологина «Гонён» тортини қўлга олиб, «Заря» қандалот фабрикаси устидан арз қилиб туман судига йўлланди.

Санэпидемстанция текширувлари натижасида қимматбаҳо тортнинг ичидан суюқ металл аралашмаси топилди. Текширувчилар барибир жумбоқни ечишда қийналяптилар. Бу устамонликни ким қилган? Фабриками ёки дўкондагилар?

МАРҲУМНИ ЙЎҚОТИБ ҚЎЙИШДИ

Минскга борадиган шоссе бўйидаги кафе олдида миришбаблар тобут топиб олишди. Тобут ичида басавлат кийинтирилган қария ётарди. Текширувчилар фикрига қараганда бу одам 5 кун муқаддам вафот этган. Энди миришбаблар таҳминларни асослашга уринишмоқда. Уларнинг айтишига қараганда, марҳумнинг кўчада қолишига сабаб кўлиш маросими учун пул етишмаслиги ёки қариндошларнинг ортиқча ичиб юборганлиги бўлиши мумкин.

ЕТТИ ЙИЛ ЮРГАН СОАТ

Айовалик бир фермер нимчасини кўрага илиб қўйган эди. Молхонадаги бузоқлардан бири нимча чўнтагини ундаги олтин соати билан бирга ямлаб ютиб юборди. Орадан етти йил ўтгач қариб қолган бу сигирни кушхонага олиб бордилар.

Қассоб сигирнинг гўштини нимталаётганда унинг ичидан ҳалиги соат қиқиб қолади. Маълум бўлишича, соат шундай бири холатга тушиб қолганки, нафас олиш жараёнида ўпканинг кенгайиб — тораёиб туриши, унинг мурватини ҳамма вақт бир хилда секин-секин бураб турган. Етти йил мобайнида соат атиги 4 минут орқада қолган.

Суратчи: А. ТУРАЕВ

ТАБРИКЛАЙМИЗ!

Ўғлимиз ЙИГИТАЛИ!
3-баҳоринг муборак. Ҳамиша соғ-саломат, бахт-иқболли бўлгин. Эл севган қомил ўғлон бўлиб қўлгайин.

Онанг Зебо,
Чироқчи тумани,
Хушали қишлоғи.

Жажжи қизим Қомила!
Тугилган кунинг қутлуғ бўлсин. Бир умр лабиндан қулуг юзингдан нур аримасин. Умринг узоқ, серфарзанд, сердавлат бўлгин, деб онанг Анипа,
Тошкент шаҳри.

Суюкли ёрим ДИЛНОЗА!
19 ёшга тўлишинг билан дилдан қўтлайман. Бу ёруғ дунёда неки орзу қилган

бўлсанг ҳаммасига етишишингга тилакдошман. Мустаҳкам иродали, очиқ кўнглили ва соф муҳаббат эгаси бўлишингга мадақдорман, деб сенинг МУЗАФФАРИНГ.
Тошкент шаҳри.

Азиз укамиз ЗОҚИР!
Сени тугилган кунинг билан чин дилдан қўтлаймиз. Илятингиз ҳаммиса сиҳат-саломат, тожув тахтли меҳрмураватли инсон бўлгин. Ишларинг доимо йўлдан келсин. Ҳаётда нимани орзу қилсанг, кўнглингизда қандай ниятинг бўлса барча-барчаси тангрининг инояти билан беқаму қуст амалга ошсин. Ака ва янгаларинг номидан

БОТИР,
ШАҲРИСАБЗ,
САКСОНҚАПА.

ОИЛА

60 ЕШДА

Қашқадарё вилоятиданман. Темирчи устаман. Топишим жуда яхши. Раҳматли турмуш ўртоғим бир неча йил бўлди оламдан ўтган. Уйда ёлғиз ўзим тураман. Қийинчилик оз бўлсада, ҳаёт турмуш қуришни тақоза этаркан. 40-55 ёшларга кирган жувон бўлса турмуш қуриб қолган умримни у билан бахтли ўтқизиш ниятиданман «Оила-339».

33 ЕШДА

Хоразм вилоятиданман. Оилам билан ажрашганман. Заводда ишчи бўлиб ишлайман. Сиртдан Олийгоҳда ўқийман. 20 ёшдан 30 ёшгача

бўлган, очик кўнгли, тўғрисуз, хушмуомала қиз ёки аёл бўлса танишиб оила қуриш ниятиданман «Оила-340».

37 ЕШДА

Оила қуриб ажрашганман. Соғлигим яхши, касбим ишчи, бўйим 170 см чекмайман. Шахсий уйим бор. 22-37 ёшгача бўлган очик, вазмин, ибони садоқатли қизни излайман. 2, 3 фарзандни олиб асраган, кўзи ожиз ногирон бўлса ҳам бос устига. Қайси вилоятдан бўлса ҳам майли «Оила-341».

ИЗОХ:

Самарқандлик ЮСУФЖОН! «Оила-271» тартиб номеридаги жувон турмушга чиқанини сизга билдирди.

Ўрта Чирчиқлик ШОҲИДА-ХОН, фарғоналик ОЗОДА-

ХОН! Сиз сўраган манзил тахририятимизнинг «Оила» бўлимида қайд этилган.

Тахририятимизга мактуб йўллангангиз мактубингизни ўз эгасига вақтида етказамиз. «Оила» бўлими

«Танишув» эълонининг баҳоси 15000 [15] сўм, шунингдек «Табрик», «Узаро савдо» эълонлари қўйидаги тартибда белгиланган. 1 босма белгининг [ҳарф, тиниш белгиси] баҳоси 10 тиниш. Табрик сурати билан берилса, битта суратнинг баҳоси 10000 [10] сўм.

Ун кун муҳлат ичида бериладиган эълонлар икки барабар қиммат.

Эълон учун тўланадиган пули почта ёки телеграф орқали ўтказиш йўли билан қўйидаги манзилга жўнатиш. Тошкент-78, Мустақиллик майдони, 5-уй, «Оила ва жамият» тахририятига.

Эълон ва табриклар тахририятда ҳам қабул қилинади.

«Оила ва жамият» 28 (151)

Уни келади деб ўйламаганди, гапирди қўйди-да, дея эсидан ҳам чиқариб юборганди. Дарвозахонада жилмайиб турганини кўргач, бир оз эсанкиради...

Тунов куни кўчадан келаёт-са, яқиндагина мактабни та-момлаган, нариги маҳаллада яшовчи қиз гап қотиб қолди: — Уртоғим ўқишга кираёт-тудди, шунга сизни иншо ёзишга ёрдам бермасмикин-лар, дея сўраётудди, — деди у кўзларини жавдиратиб.

— Майли, китоб-дафтар-ларни олиб бизниқига бора-веринглар.

Аваллига у ҳайрон бўлди, чунки хотини билан болалари уйда эмасди, онасиникига ке-тишганди. Наҳотки бу қиз хо-

тини уйда эмаслигини билса? Ахир ёнида ўртоғи ҳам йўқ-ку?

— Яшимисиз? — деди қиз дарвозадан ўтиб, кўзлари га-лати қақнаркан.

— Келинг!.. — деди йигит ҳам шошиб қолганидан нима қилишини билмай. — Урто-ғингиз қани?

— Узим келавердим... — қиз унинг кўзларига қаттиқ тикилди.

Йигит нима дейишини бил-май қолди. Бўйга етган қиз олдида ёлғиз қолсанг бари-бир ҳижолат бўларкансан киши.

Қолаверса, қишлоқчи-лик, маҳалла-қўй гандай.

— Уйда ҳеч ким йўқ эди-я...

Қиз унинг гапига парво ҳам

қилмай айвонга чиқди, сўри-нинг четини бармоқлари би-лан ўйиб, ерга тикилганча жим қолди. Йигит эса ҳайрон эди. Ўз уйда ҳеч қачон буна-қа тортиниб, ҳижолатга туш-маганди.

— Қани дафтарингиз? — сўради у нима дейишини бил-май.

Қиз индамади. Бир пасдан сўнг «менга дафтар керак эмас», дея мингирлади ер остидан. Йигит эса юз-кўзла-ридан балоғат уфуриб турган қизнинг қилигидан лол эди.

— Нима керак бўлмаса?

— Сиз керакисиз! Мен... мен... — У юзини қўллари билан яшириб, хўнграб йи-глаб юборди. Мен сизни яхши

кўраман! Олтинчи синфда

куёвлар учрайди-ки, мени унутиб ҳам юборасиз. Сиз албатта бахтли бўласиз. Мен эса уйланганман, учта болам бор, шуларни била туриб...

— Майли-майли!.. Ахир мен хотинингиздан чиройли-ман-ку!.. — дея чинқирди қиз.

Йигит кулди, қизгинанинг содда ва беғуборлигидан ич-ичидан яйради, лекин бу-ни қизга сездирмасликка уринди.

— Унақа деманг, хотиним ўзимга ёқади. Мен ҳам унга гўзал деб уйланганман. Сизга ҳали менданам зўр йигитлар учрайди.

— Йўқ, менга бошқаси ке-ракмас. Бошқага беришса ҳам барибир яшамайман.

Йигит чўчиб кетди, бунақа ёшда манавинақа хаёлпараст-лардан ҳар нарсани кутса бў-лади. Ўзига кулгили туолса ҳам қизга бироз ён беришга мажбур бўлди:

— Агар мен билан гаплаш-гингиз келса, келиб тураве-расиз, лекин йиғланган. Ҳа-лигидай хаёлларни ҳам кал-лангиздан чиқариб ташланг, бўптими?

Хулласи калом, ўша куни у қилиб — бу қилиб, қизни уйи-дан чиқариб юборди. Аммо шу билан йигит тинчимади, қиз яна бир неча марта уйига келди. Охири нима қилишини билмай, қизга қаттиқ гапир-ди, ота-онаси ва акаларига айтиб бераман, деб кўрқит-ди. Лекин қиз кўча-қўйда ҳа-мон тикилишини қўймади...

Ойлар ўтди. Қизгинани яхши бир йигитга турмушга узатишди. Тинч-тотув яшаш-япти. Уғилли бўлишди. Бу-ларни кўриб, йигит баъзан ўзидан хурсанд бўлади. Қиз билан бўлган можароларни бировга айтмаганига, не қил-са ҳам унинг шаънини сақлаб қолганидан севилади. Энди қиз ҳам уни кўриб қолса, са-ломлашадигу қизариб кета-ди. Хиёл жилмайиб кўзини олиб қочади. Демак, у ўз вақ-тида ўтмишдан уялмоқда. Ило уялишни, қизаришни билган инсон яхшиликка ярайди...

Наби ЖАЛОЛИДДИН

БАХТНИ ЭРГАШТИРГАН СИР

ўқиб юрганимдан бери яхши кўраман!.. — қиз ростмана йиғларди. Унинг аҳволини кўриб, нима қилишини бил-май қолган йигит хангу манг эди.

— Энди-и, синглим, унақа деманг, ўзингизни босинг! Ҳали сизга шунақаям зўр

— Майли, унчага бир гап бўлар, ҳозир ўзингизни бо-сиб, уйингизга боринг, — деди йигит нима қилиб бўл-са ҳам уни уйдан чиқаришга уринаркан.

— Ҳозир кўчага чиқаман-у, ўзимни машинанинг таги-га ташлайман.

эса, ёш олимлар, мутахас-сислар тиргак тополмай қий-наlishади. Бу ҳам камлик қилгандай турар жой, иқти-содий масалалар уларга ўз таъсирини ўтказмай қўймай-ди. Оқибатда, улар олиб-со-тарликми, шунга ўхшаш йўл-лар билан шуғулланшга зўр беришади. Уларни бошқара-диган, уларга ёрдам беради-ган катталаримиз афсуски, буну ўз вақтида кўра олма-яп-тилар.

Физиологиядан маълумки, 40-50 ёшларда, инсонда эҳ-тиросларнинг сўниши, ички ва ташқи қувватларнинг ўз чегарасини топиши характер-ланади. Ундан ташқари, бу ёшдагилар ўз оиласи ташви-шидан ортмай қолишади, кў-пинча.

Ёшлик ҳали давлат, ман-саб курсиси нима эканлигини билмайди. Айнан шунинг учун ҳам у кўп нарсалар қи-лишга қодирдир. Шу жиҳат-дан башарият 20-30 ёшли-лардан тараққиёт куттишга ҳақлидир.

Ёшларда ҳамшиша қоби-лият бўлади. Лекин, улар имконсизлик туфайли ўз ақл-ларини бошқа кўчаларда си-наб кўраётганликлари ҳам сир эмас. Ўткир қиморбоз-лар, нашавандлар, безорню чўнтаккесарлар ҳам худди шу ёшларимиздан чиқмоқда, минг афсус. Вақтида улар-нинг йўналишини ижобий то-монга буриб юборилсагина, шубҳасиз улардан жамият учун фойдали, ёруғ фикрли, олдинги маррада юрвочи ки-шилар етишиб чиқиши мум-кин.

Бас, шундай экан, катта-лар албатта ёшларга ҳам кўмак бериши, ҳам уларга ишонши керак. Менимча, ёшлар тажрибасизлиги учун эмас, балки оққўнгиликлари учун қоқилиб қоладилар, хо-лос.

Улуғбек АХРОРОВ,

С. МУСАЕВ сурати

Ёшликнинг ғайратлилик юлдузи қуёшдан қудратли-роқ, ёрқинроқ кучга эга. Айрим кекса кишиларимиз кўпинча ёшларни гўрликда айблашади. Ваҳоланки, би-лимли, том маънода куч-ли, юрагиди ўти бор ёшлар уларнинг биргина мададига, «сен мана бу ишни қила олсан» деган ишончига муҳ-тожлигини билмайдилар. Уларга кам эътибор беради-лар, уларнинг истеъдодини, қобилиятини вақтида сезмай-дилар. Шунинг учун кўпгина иқтидорли ёшлар ўз қизиқ-қан соҳасидан чекиниб, ўзини бошқа соҳаларга уришга мажбур бўладилар.

Мана, жумҳуриятимиздаги ўнлаб хўжалик раҳбарлари-нинг ёшини олиб кўринг, 40-50 ёшлар атрофида. Олай-гоҳларни тугатиб борган ёш-лар эса, далада оддий суя-чи, нари борса бригадир бў-либ ишлайдилар. Шаҳарда

Акс-садо

МАНҚУРТЛИК ОҚИБАТИ

Ҳафтаноманинг шу йилги 18 сониди ТошДПИ то-либасининг «Заҳётми ё ному» деган нидономасини ўқиб таажжубдан ёқамни ушлаб қолдим. Иффа-паноҳ Шоҳсанам қизимнинг нидосидан эмас, балки эрта-кеч таълим-тарбияни миллийлаштириш ҳақи-да тинмай ногора чалаётган мураббий-ларнинг эски иллат — гап бошқая, иш бошқалиқдан фориғ бўлолмаганлигидан хангу манг бўлдим. Бу иллатнинг замирида аслида манқуртлик, яъни мил-лий ўзликини унутиш ётади менимча. Жисмоний тар-бия дастурини ишлаб чиққан ва амалга ошираётган мураббийларнинг онг-шуури узоқ йиллар сохта байналмилаллик ниқоби остида олға сүриб келин-ган ғайримиллий таълим-тарбия оғулари билан шу даражада заҳарланиб кетган эканки, улар ҳатто бу ғайримиллийликни сеза билиш қобилиятини ҳам ба-тамом йўқотиб қўйибдилар.

Бўлмаса, «жонингни фидо қилсанг, қилу ному-сингни фидо қилма», деган ҳикматга асрлар мобай-нида қаттиқ амал қилиб келган, ҳозирда ҳам турли таъсирларга қарамай ана шу йўлдан юришга инти-лаётган халқимиз ўз қизларини кўпчиликнинг олдида қад-қоматларини кўз-кўз қилиб сузда чўми-лиш билан заҳёт топширишга мажбур қилинаётган-ликларини қандай тушунаркан! Яна бир савол. БТУ ва Одобнома факультетидаги одобнома дастуридан дарс ўтаётганда қиз-жувонларимиз, аёлларимизга хос шарқона ҳаё, ифбат ва ор-номус билан жисмо-ний тарбия соатларида йўл қўйиладиган шарманда-ликни муҳтарам мураббийлар қандай изоҳларкин!

Қизларимиз соғлом ва бақувват бўлиб ўсишлари учун жисмоний тарбия билан шуғулланишлари, албатта шарт. Аммо бунда миллатимиз турмуш тар-зи негизини ташкил этадиган шарм-ҳаёлилик, ифбат-лилик, ор-номуслилик фазилатини ҳисобга олиб иш юритиш керак. Уғил-қизлар билан жисмоний тар-бия машғулотлари алоҳида ва албатта аёл мураббий-лар етакчилигида ўтказилиши шарт. Иккинчидан, машқ, пайтида кийиш учун миллатимиз эътиқоди ва дидига мос келадиган қизлар спорт кийим-кечаги ҳақида йўлаб кўриш пайти ҳам келганга ўхшайди. Хулласи калом, қизимиз Шоҳсанам ниҳоятда жиддий масалани кўтариб чиққан.

Миён СОДИҚ
Тошкент

«Пул — бу озодлик»
Чингиз АЙТМАТОВ

КАМЕРОННИНГ ХАРИДИ

Лондон жуғрофия жамиятининг аъзоси, капитал Верни Камерон 1873 йил Африка сафарига отланади У, қитъа бўйлаб салкам ўн миң километр масофани босиб ўтиб, ажойибу гаройиб воқеаларнинг гувоҳи бўлади.

Камероннино экспедицияси Африканинг бир қишлоғида дам олиш учун тўхтади. Улар шу ердаги ҳали ўрганилмаган кўли текширишмоқчи бўлишди. Лекин қайиқлари йўқлиги сабаб иш бироз тўхтаб қолади. Камерон шу ди. Лекин қайиқлари йўқлиги сабаб иш бироз тўхтаб қолади. Камерон шу орада қўшни қишлоқлик бир араб савдогарига қайиқ барлигини эшитиб, ўша ёққа отланади. Қўшни қишлоқ деганлари «бор-йўғи» бир кунлик йўл экан. Араб савдогари қайиқларини фақат фил сўягига алмаштириши мумкинлигини айтиб, тихирлик қилиб туриб олади. Капитан фил сўяги ахтаришга тушади. Яна бир кунлик йўл босиб, бошқа қишлоққа боради. У ерлик бир савдогар эса, мовут ва поймафзал эвазига фил сўяги топиб беришни маълум қилади. Иши юришмаган Камерон ортга қайитмоқчи бўлиб турганида, шу ерлик Муҳаммад ибн Ғариб деган киши сим эвазига мовут ва поймафзал топиб беришни айтиб қолади.

Капитанда сим дегани тўлиб ётган эди. У дарров мол айрибошлади. Сўнг олганларини фил сўягига алмашди. Сўяк эвазига эса, қайиқ олди. Хуллас, жаноб Камерон иккита қайиқ учун бир неча кун овора бўлди. Сабаби, бу жойларда пул ҳали жорий қилинмаган эди.

КИМ БОЙ!

Қадим замонларда, кўпчилик халқлар ўртасида кимнингки моли кўп бўлса, ўша бой саналгани маълум. XIX асрда инглиз сайёҳлари Африкага боришди. Улар, Африка халқининг турмуш тарзи, ҳаёти, табиати ҳақида маълумотлар тўплашди. Сайёҳлар ичида Ливингстон дегани маҳаллий аҳоли билан жуда соз чиқиб қолди. У африкаликларга Англиянинг куч-қудрати, бойликлари, катта шаҳарлари ҳақида ҳикоя қилиб бера бошлади. У айниқса, қиролича, Викториянинг дабдаба-асъасига бой ҳаёти, ҳашаматли саройлари, олтин-кумуш хазиналари ҳақида тўлқинланиб гапирди.

Аммо, тан олиш керакки, оддий ўш нимагини ҳам билмайдиган бу одамларга Ливингстоннинг бу ҳикояси ҳеч қандай таассурот қолдирмади. Улар сайёҳнинг ҳикоялари орқали қиролича оқ танлиларнинг энг бойи эканлигини илгашса-да, бир нарсани тушунишмасди. «Бу оқ танли ўз қироличасини мақтайвермай, унинг қанча мол-ҳоли борлигини айтсачи! Балки у, бизнинг йўлбошчимиздан камбағалроқдир, унинг сизирлари кайроқдир?» деган саволлар қўйнарди уларни.

Қадимги Римда қалбаки пул ясаган фуқаролар йиртқич ҳайвонларга ем қилинганлар.

Жазолар қанчалик қаттиқ бўлмасин, бағирбир қалбаки пул ясовчилар ўз ишларидан воз кечмаяптилар. Улар бугунги кунда замонвий техника воситаларидан, нусха кўчирувчи машиналардан кенг фойдаланяптилар.

• ПУЛ ВА ЯНА ПУЛ ҲАҚИДА

ДАСТЛАБКИ ТАНГАЛАР

Кўҳна Рим афсоналарининг баён қилишича, барча ихтироларнинг, ибтидо ва интиҳоларнинг худоси Енус биринчи танганинг ҳам яратувчиси. Италиядан топилган қадимий тангаларнинг юзида ҳам Енуснинг тасвири бор.

Баъзилар эса, дастлабки танга юнонларнинг Эгина оролида, подшоҳ Фейданнинг даврида пайдо бўлган, дейишади. Дастлабки тангалар Лидияда яратилган, деб ҳисобловчилар ҳам анчагина. Уларнинг айтишича, эрамиздан олдинги йилларда, Кичик Осиёнинг ғарбида қудратли Лидия давлати мавжуд бўлиб, унинг замини олтинга бой эди. Бу давлатда олтин тангалар зарб қилина бошланган. Танганинг бир юзга югуриб кетаётган тулки тасвири туширилган. Сабаби, тулки — Лидия халқининг худоси, Бассарейнинг рамзий тасвири эди.

Эрон подшоҳи Дуро I эрамиздан илгари ўзининг дариюларини зарб қилган эди. Бу тангаларнинг ҳар бири 8,4 грамм соф олтиндан иборат бўлиб, уларида камон отаётган подшоҳ тасвирланганди.

Венецияда кичкина чақа тангалар «газетте» деб аталарди ва дастлабки рўзномалар ана шу тангаларга сотиларди. «Газета» сўзи ҳам шу танганинг номидан олинган.

Немисча «голден» (олтин) сўзидан — гулден» италияча «гросс» (йўғон) сўзидан эса, чехларнинг «граши» келиб чиққан.

ҚОҒОЗ ПУЛЛАР

Дастлабки қоғоз пуллар деярли миңг йилча илгари пайдо бўлган. Пул учун қоғозни тут дарахтининг пўстағидан тайёрлаганлар. Бунинг учун пўстақнинг ички қисми тозаланиб, майдаланган ва бўтқа тайёрланган. Бўтқадан эса, қоғоз.

Қоғоз пул бизнинг асримизга келибгана кенг тарқалди. Қоғоз пуллар энгил, ёнда олиб юриш қўлай, тайёрлаш ҳам арзонга тушади. Лекин, бир нарсани унутмаслик керакки, қоғоз пулнинг ўзи ҳеч қандай қимматга эга эмас. У, асл пул, яъни олтиннинг вазифасини ўтади. Олтин банкда сақланади, муомалага эса, унинг қийматиға тенг миқдорда қоғоз пуллар чиқарилади.

Шу ўринда, яна бир гап. Рус тилида «пул» (денги) сўзи қачон пайдо бўлганини биласизми? XIII-XIV асрларда, мўғул истилоси даврида. Мўғуллар ўз пулларини «танга» (жириңловчи) деб аташарди. Русларнинг бузиб таллаффуз қилиши натижасида бу сўз «денги» бўлиб кетган.

ҚАЛБАКИ ПУЛ ЯСОВЧИЛАР

Пул пайдо бўлибдики, уни қалбаки ясовчилар ҳам бор. Ҳамма замонларда улар қаттиқ жазоланганлар. Энг қадимий қонунлар — подшоҳ Хаммурапи қонунларида, қалбаки пул ясовчиларнинг жазоси ўлимдир, дейилган.

Англияда бир фунт стерлинг қимматга эга бўлган қалбаки пуллар пайдо бўлди. Улар жуда аниқ ишланган ҳатто металл ип билан қоғозга ишлов ҳам берилганди. Қаллоблар пулдаги «cashit» (кассир) ёзувида иккита ҳарфда адашиб кетганликлари, яъни асл пулдаги юқоридаги сўз ўрнига қалбаки пулларга «uouhier» деб ёзиб қўйганлари туфайли фошбўлиб қолдилар.

Ўқинда эса Догистон ҳудудида уюшган жиноятчи гуруҳ қўлга-олинди ва улардан кўп миқдорда 50.000 сўмлик ўрис рубллари ва Америка долларлари мусодара қилинди. Текшириб кўрилганда бу пулларнинг катта қисми қалбаки бўлиб чиқди.

Пул қалбакилаштирилишининг олдини олиш учун қоғозга сувли белгилар, металл ва ипак толалар билан ишлов берилади. Масалан, АКШ долларининг суратлари жуда мураккаб, бўёқларининг ранги ҳам тиниқ ва турли тўман. Қоғоз бўтқаси тайёрланаётганда эса унга юпқа ипак толаси қўшиб юборилади. Тайёр қоғозда бу толалар майда гул томирлар бўлиб кўринадди.

МУКОФОТ ПУЛИНИ АРАВАДА...

Олдинлари соф олтин ва соф кумушдан тангалар зарб қилинган. Лекин олтин қиммат, кумушнинг баҳоси анча юқори эди. Шунинг учун мисдан кумушнинг қимматига эга тангалар зарб этмоқчи бўлишди. Масалан, Русияда қиролича Екатерина I замонида бу ишга қўл урилди. Мисдан танга ясашининг битта нуқудлай томони бор эди. I сўмлик мис тангачи худди шундай кумуш танганинг қиммати билан баробар қилиб ясаганда, у «атиған» 1,6 килограмм тош босди. Танга зарб қилувчилар подшоҳ фармониға биноан ана шундай I сўмликларни ясай бошладилар. Бу тангалар тўрт бурчак шаклида бўлиб эни ва бўйи 20 сантиметрдан эди.

Екатерина II замонига келиб эса, чиқарила бошлаган бир сўмлик мис тангалар «хўйла озиб» қолган эди. Улар энди бир килограмм тош босадиган қилиб чиқариларди. Русия музейларида ана шундай тангаларнинг бир нечтаси сақланиб қолган.

1748 йилда қиролича Елизаветта Ломоносовни янги ёзган қасидаси учун 2.000 сўм билан мукофотлайди. Олимнинг уйи олдига иккита арава келиб тўхтади ва «марҳамат қилиб мукофот пулини қабул қилиб олинг», дейишади. Икки аравага жой бўлган 200 донга ўн сўмлик тангаларни саранжомлагунча Ломоносов роса тер тўккан бўлса керак. Негаки, ҳар бир 10 сўмлик танга бир пул тош босарди.

Яхшиямки, ҳозирги пуллар бунчақ эмас. Йўқса, ҳолимиз нима кечарди? Масалан, камина ушбу мақола учун рўзномадан бериладиган қалам ҳақини олиб кетиш учун битта юк машинасини кира қилармиди?!

Даврон БЕК тайёрлади

— Менимча, ўша чет эл филмлари-ни ҳам тартибга солиш вақти келди. Қаерга қарамак чет эл филмлари, айниқса, АҚШники. Уларда урф-одат, ҳаёт, бошқача, бизларда бошқа. Шунинг учун чет эл филмларининг ҳаммаси ҳам бизнинг ҳаётимизга тўғри келвермайди. Баъзи бир «коммерсант»лар чет эл филмларини «бизнес» қилишни ўрганиб қолишган, улар олиб келадиган филмларга эса умуман қараб бўлмайди. Яна бир гапни айтиб ўтай, чет эл филмларининг ҳаммаси учинчи сорт филмлар, ўзлари кўришмайди. Шундай филмларга чек қўйиш керак, акс ҳолда болалар тарбиясига катта таъсир қилиши мумкин.

— Қайси давлатларнинг киноларини кўпроқ ёқтирасиз? Нега!

— Узимизнинг филмларни ёқтираман, айниқса, илгари яратилган киноларни. Уларда ўзбекона миллий рух,

— Бирор марта виждонингизга қарши иш қилганмисиз?

— Юрган йўлингиз хато, гўё хатосиз яшаб бўлмайдигандек. Баъзи вақтларда билиб, билмаган ҳолда виждонингизга қарши иш қилиб қўясиз, ҳаёт йўли эса теп-текис эмас...

— Сизнингча инсон қандай яшashi керак.

— Инсон қаерда яшамасин, қаерда юрмасин у аввало инсон эканлигини ҳис қилиб, билиб яшаса шунинг ўзи киноя.

— Оилангиз ҳақида!

— Одамлар артистларнинг хотини кўп бўлади дейишади, бу умуман нотўғри. Мен оиламни жуда яхши кўра-

— Рустам ака, қандай қилиб актёр бўлиб қолгансиз?

— 1963 йили, ўшанда мен ўн уч яшар эдим. Уртоқларим билан бирга Тошкент шаҳар «Пионерлар саройи»даги драма тўғарагига қатнаш эдим. Уша йили тўғарагимизга кинорежиссёрлар келиб қолди, улар болаларга «Дарбозлар» филмида рол ўйнашни таклиф қилди ва бирма-бир синовдан ўтказди. Синовдан яхши ўтдим шекилли, «Дарбозлар» филмидаги бош рол Алижонни ўйнадим. Шундан сўнг кинодаги ҳаётим бошланди. Тошкент театр ва рассомчилик санъати институтининг актёрлик факультетини тугатдим.

— Ундан илгари актёр бўлишни орзу қилмаганмисиз?

— Йўқ, орзу қилмаганман. Илгари учувчи, шофёр, яна аллақанча касбларни орзу қилардим. Ешликда Драма тўғарагига шунчаки қатнаш эдим.

— Бир кинода мўмин қобил, биринда мафия, яна биринда «разборщик»сиз, бироқ ҳаётда қандай одамман деб ўйлайсиз?

— Менимча, одам ўзи ҳақида билса «гений» бўлиб кетса керак, шунинг учун ўзим ҳақимда ҳеч ўйламаган эканман.

— Нима, «гений» бўлишни ёқтирмайсизми?

— «Гений» бўлишни ким ҳам ёқтирмайди дейсиз.

— Сизга таклиф қилган барча ролларни ўйнаверасизми?

— Актёр учун ёмон рол йўқ, энг муҳими ҳар бир ролни маромига етказиб ўйнаш. Актёр ўзи рол танламайди. Режиссёр ҳар бир ролни актёрларнинг қобилиятига яраша тақсимлайди.

— «Қарахлик» филмида журналист ролини ўйнагансиз, ҳеч журналист бўлишни орзу қилганмисиз?

— Журналист бўлишни орзу қилмаганман. Ҳар ким ҳам журналист бўлавермаса керак, шунинг учун журналистларни жуда ҳурмат қиламан.

— Шоирлик ҳам қилиб турар экансиз!

— Ҳа, бир пайтлар шеър ёзиб турардим.

— Нимага энди, бир пайтлар!

— Ешликда муҳаббат ҳақида шеър ёзмаган киши бўлмаса керак. Биз ҳам ёшлигимизда муҳаббат ҳақида шеърлар ёзардик, қўшиқ айтардик. Ешликда Мажнун бўлганми-да.

АРТИСТЛАРНИНГ ХОТИНИ КЎП БЎЛАДИ(МИ)?

— Ешлигингиз қайтиб келса яна актёр бўлармидингиз?

— Албатта, ҳеч иккиланмай актёр бўлардим.

— Ўзбек киносининг келажигини қандай тасаввур қиласиз?

— Ўзбек киносининг келажиги ёруғ. Истеъдодли режиссёрлар, актёрлар етишиб келмоқда. Янги-янги киностудиялар очилапти.

— «Имон» студиясини ташкил қилибсиз!

— Биз ҳам режиссёр Жасур Исҳоқов билан биргаликда «Имон» студиясини қийналиб бўлса-да ташкил қилдик.

— Нима учун актёрликдан режиссёрликка ўтиб кетдингиз?

— Ҳар бир актёр ўзини режиссёрликда синаб кўради, мен ҳам ўзимни режиссёрликда синаб кўряпман. Яқинда «Кетма» деган биринчи филмиمنى яратдик. Лекин режиссёрлик билан бир қаторда актёрликни ҳам олиб боряпман, ўша «Кетма» филмида «разборщик» ролини ўйнаганман.

— Бугунги кунда ўзбек кинолари кўпроқ комедия йўлида яратилмаётимикин, сиз нима деб ўйлайсиз?

— Бу ажабланидиган нарса эмас. Халқимиз комедияни яхши кўради. Кўриб турибсиз, бугун ҳамма сиёсатдан чарчаган. Кулги улашадиган филмларни кўриб бироз дам олиб, кўнгиллари кўтарилса яхши-да.

— Кейинги пайтларда ваҳимали, қарат филмлари кўпайиб кетди. Умуман шунақанги филмлар керакми?

— Ҳар қанақанги филмлар керак, фақат ҳар бир филмдан тўғри хулоса чиқариб, тўғри маънода тушуниш даркор. Кино халқ учун яратилади, даҳшатли, қаратэ филмлар ҳам бировларга ёқмаса, бировларга ёқади.

— Экранларимизда қўйилаётган чет эл филмлари ҳақида нима дея оласиз?

миллий анъана сақланиб қолган. Тошоша қилганингизда баҳри дилингиз очилади, дам оласиз.

— Танқидга қандай қарайсиз, ҳеч танқидга учраганмисиз?

— Бошқа соҳадаги кишилардан кўра, актёрлар кўп ва ҳўп танқидга учраса керак. Биз ҳам кўп учраганмиз. Танқид туғишганингиз ҳам ёқмайди, деб тўғри айтишган экан. Лекин энг холис танқидчимиз халқдир.

— Унвон олишга интилган пайтларингиз бўлганми?

— Унвонга унчалик қизиқмайман. Актёр учун энг катта унвон халқнинг оқлиши, муҳаббати.

Рустам ака билан узоқ гаплашмадик, унинг айтишича, ишлари бошидан охиригача. Узоқ гаплашмасак ҳам у актёрча бир кайфиятда кўнглингизни кўтаради. Суҳбат якунида биз актёрга узоқ умр тиладик. Зеро, режиссёрлик ишини бошлаган экан янги қизиқарли кинолар яратиб кино мухлисларини ҳўшнуд қилади деган умиддамиз.

Равшан МАҲМУДОВ суҳбатлашди

Бош муҳаррир:

Абдуҳошим ИРИСБОВ

ТАХРИР ҲАЙЪАТИ:

Қулман ОЧИЛ, Жуманазар БЕКНАЗАР,
Дадақон ЕҚУБОВ, Фарҳод РЎЗИЕВ,
Муҳаббат ИБОДОВА, Ҳалим САЙИД
[бош муҳаррир ўринбосари], Ботир
ЭРНАЗАР [масъул котиб]

ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИ:

Зокир УБАЙДУЛЛАЕВ, Рўзимат САФОВЕВ,
Абсалом УСАНОВ, Абдумуталлиб РИЗОҚУЛОВ,

Муассис: Ўзбекистон Республикаси Болалар жамғармаси.

Газетамиз ҳомийси Ўзбекистон Республикаси Болалар жамғармасининг «Чинор» илмий ишлаб чиқариш бирлашмаси.

Тахририят келган хатларга ёзма жавоб қайтармайди. Шунингдек, фуқаролар билан ташкилотлар ўртасида воситачилик ҳам қилмайди. Газетамиздан олинган маълумотлар «Оила ва жамият»дан деб кўрсатилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ:

700078, Мустақиллик майдони, 5-бино,

3-қават

Нормурод МУСОМОВ навбатчилик қилди.

Обуна индекси — 64654

Рўйхатга олиш № 33

Буюртма № Г-1063. 19044 нусхада чоп этилди.

Офсет усулида босилди. Формати А-3, ҳажми, 2 босма табоқ.